

بررسی اثر متقابل دیدگاه مثبت والدین از دید روان شناسی بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان

سیدمهدی دانش، کارشناسی علوم تربیتی، گرایش آموزش ابتدایی

Seyedmehdidanesh139@gmail.com

سیده فاطمه دانش، دیپلم علوم انسانی

seyedehfatemehdanesh@gmail.com

سیده عظیمه دانش، کارشناسی علوم تربیتی، گرایش آموزش ابتدایی

mnbadheli@gmail.com

چکیده:

در این مقاله ما به بررسی اثر متقابل دیدگاه والدین از دید روان شناسی بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پرداختیم. همان گونه که بررسی کردیم، در این مطالعه با استفاده از منابع کتابخانه ای و روش تحقیقی توصیفی به بررسی نقش والدین در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پرداخته شد. ما متوجه شدیم که در خانواده هایی که دید مثبتی نسبت به استعداد و هوش تحصیلی دانش آموزان خود دارند نسبت به خانواده هایی که دیدگاه منفی نسبت به دانش آموز خود دارند پیشرفت بیشتری دارند. در روان شناسی تاکید بسیار زیادی بر دوری از استفاده از افعال منفی چه در زندگی شخصی خود و چه در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان را مشاهده می کنیم. ما به عنوان معلم و عواملی که تاثیر بسیار زیادی بر زندگی و پیشرفت دانش آموز داریم می توانیم که به دانش آموز بفهمانیم که او استعداد های مربوط به خودش را دارد و لازم نیست که خودش را با دیگران مقایسه کند. در طول چندین سال تدریس خودم در مدارس مختلف من شاده این بودم که دانش آموزان با استعداد زیادی وجود دارند که به دلیل مقایسه دایم با دیگر دانش آموزان از طریق خانواده و مدرسهدچار افسردگی، استرس و افت تحصیلی شده اند. ما در این مقاله به راهکارهایی پرداختیم که دانش آموز بتواند از دید روان شناسی به خودشناسی در توانایی های خودش برسد.

واژگان کلیدی: روان شناسی تحصیلی، اثر والدین بر دانش آموزان، دیدگاه مثبت

مقدمه:

خانواده نخستین و کوچکترین و اما مهمترین، نهاد اجتماعی زندگی افراد می باشد. این نهاد اجتماعی در همه مراحل زندگی بر افراد تاثیرگذار می باشد همچنین در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان و دوران تحصیل افراد، از حساس ترین دوران های زندگی است. چرا که باید زیربنای آینده خود و جامعه خود را تشکیل دهند. در این بین نقش والدین و خانواده و اثر آن بر پیشرفت تحصیلی و طی کردن پله های ترقی دانش آموزان قابل چشم پوشی نیست. والدین به دلیل مدت زمان حضور بیشتر و ارتباط بیشتر با فرزندان خود با ایجاد نقش های حمایتی، انگیزشی، مشارکتهای رسمی و غیر رسمی در تحصیل، سطح سواد، درک و هدایت تأثیر مثبتی را می توانند در پیشرفت تحصیلی فرزندان خود و دانش آموزان انجام دهند آموزش و پرورش از ارکان اساسی رشد و توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی هر کشور به شمار می رود.

در خانواده والدین اولین الگوهای فرزندان خود هستند که فرزندان با همانند سازی و تقلید الگوی رفتاری والدین خود را یاد می گیرند و وقتی وارد مدرسه می شوند، تحت تاثیر افکار و رفتار معلمان خود قرار گرفته به شکل های مختلف رفتار ها و الگوهای جدیدی را از آنان فرا می گیرند. تحصیلات والدین سرآغاز و زیر بنای پیشرفت جریان زندگی خانواده و جامعه است. تحقیقات نشان داد که بین سطحسواد والدین و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان رابطه مستقیم وجود دارد. هرچه میزان سطح سواد والدین در سطح دیپلم و بالاتر باشد، پیشرفت تحصیلی دانش آموز بیشتر است و هر چه میزان سطح سواد والدین در حد سیکل و پایین تر باشد، پیشرفت تحصیلی دانش آموزان کمتر است. بنابراین دانش آموزانی که خانواده تحصیل کرده دارند در امر تحصیل پیشرفت و ترقی بیشتری دارند. همچنین نتایج مطالعاتشان داده است که سطح تحصیلات والدین و فرهنگ جامعه بر پیشرفت تحصیلی و سلامت روان دانش آموزان تاثیر بسزایی دارد. (۱۴۰۲، میلانی، شهلا)

اشتیاق وافر اولیا، ضرورت تشریح شیوه صحیح و راهکارهای درگیری یا نقش آفرینی والدین را در امور تحصیلی فرزندان دوچندان می کند. از طرف دیگر، کسب اطلاعات بیشتر در مورد نحوه ای که والدین می توانند بر موفقیت تحصیلی فرزندان اثرگذار باشند، می تواند انگیزش خود اولیا را برای مشارکت در زمینه تحصیل فرزندان افزایش دهد؛ چرا که بسیاری از اولیا در اثر بی اطلاعی از روش های حمایت از فرزندان، حالتی انفعالی به خود می گیرند. در حالی که والدین بازوی توانمند معلم و مشاور برای نیل به اهداف آموزشی و تربیتی به حساب می آیند. لذا لازم است که در جهت اعتلای سطح دانش این ظرفیت موجود، حداکثر تلاش خود را به کار بندیم. با مرور پژوهش های صورت گرفته در زمینه تحصیلی به این مهم پی می بریم که خانواده نقشی بی بدیل در پیشرفت تحصیلی فرزندان دارد. اکثر قریب به اتفاق پژوهش ها از خانواده به عنوان عاملی بسیار مهم در وضعیت تحصیلی فرزندان یاد کرده اند. از طرف دیگر، نهاد آموزش و پرورش برای تحکیم آموخته ها و تربیت دانش آموزان با انگیزه، به همکاری و مشارکت خانواده نیاز دارد. والدین با به کارگیری راهکارهایی که در ادامه به معرفی آن ها می پردازیم، می توانند نقش مؤثری در افزایش انگیزه فرزندان خود به تحصیل و پیشرفت تحصیلی آن ها ایفا کنند. (۱۳۹۵، جان مارشال)

والدین امروزی و بخصوص مادران حساسیت زیادی درباره درس خواندن و پیشرفت تحصیلی فرزندان نشان می دهند. بسیاری از خانواده هایی که فرزندان با هوش و درس خوانی دارند سعی می کنند از تهیه هیچ نوع امکاناتی دریغ نکنند. خانواده هایی که فرزندانشان به هر دلیل اهل درس و مدرسه نیست برای جبران کمبودهای انگیزشی پول خرج کردن برای معلم خصوصی و آموزشگاه و انواع و اقسام کتاب ها را ساده ترین راه می پندارند. هم والدین گروه اول و هم والدین گروه دوم بیشترین فشار را بر روی فرزندان متمرکز ساخته و به اقداماتی یک طرفه روی می آورند. نقش خانواده در ایجاد لذت یادگیری چیست چرا کودک ۶ - ۵ ساله مشتاق یادگیری وقتی به سنین بالاتر می رسد شوق و انگیزه خود را از دست می دهد آیا این امر به دلیل تاثیر عوامل خارج از خانواده است. خانواده به ویژه در سنین حدود ۲ تا ۱۰ سالگی مهارت هایی به کودک می آموزد که در رابطه با کارهای آموزشگاه نقش اساسی دارند. این مهارت ها عبارتند از: زبان توانایی یادگیری از بزرگسالان جنبه هایی از نیاز به پیشرفت عادت به کار کردن و توجه به وظایف. اگرچه خانواده ها در آموزش این مهارت ها به کودکان تفاوت دارند اما نتیجه کار بعضی خانواده ها در ایجاد این مهارت ها و توانایی های دیگر فوق العاده است.

در واقع خانه؛ خانواده؛ والدین و مدرسه به عنوان دو نهاد اصلی تعلیم و تربیت هر جامعه ای محسوب می شود. وضعیت موجود هر جامعه ای نتیجه یادگیری دیروز افراد در خانه و مدرسه است و وضعیت فردای هر جامعه در نتیجه سرمایه گذاری هایی است که امروز روی

دانایی افراد در خانه، مدرسه و جامعه انجام میگیرد. امروزه مشارکت جدی خانواده های دانش آموزان دارای نیازهای ویژه در فرآیند آموزش بیش از پیش احساس می شود زیرا بدون همکاری و توجه لازم پدر و مادر پیشرفت دانش آموز با مشکل رو به رو می شود. آموزش مؤثر در مدارس بدون مشارکت جدی والدین نمی تواند به نحو شایسته ای صورت پذیرد و ضروری است آموزگاران و مسولان مدرسه از محیط زندگی، فرهنگ و ارزش های حاکم بر آن محیط آگاهی یابند. باید توجه داشت که پیشرفت تحصیلی، تحت تأثیر یک عامل نیست، بلکه عوامل متعددی بر روی آن تأثیر دارند. اما واقعیت آن است که این عوامل و متغیرها چنان با هم تنیده شده اند و با یکدیگر کنش متقابل دارند که تعیین نقش و سهم هر یک به دشواری امکان پذیر است. با توجه به این که هدف نهایی پیشرفت تحصیلی، کسب موفقیت تحصیلی است. با توجه به اینکه شخصیت هر فرد در خانواده شکل میگیرد و تمام سالهای اولیه زندگی را همراه با والدین میگذراند، بنابراین نقش والدین در رشد و تکامل فرد بسیا مهم است. اگر والدین راه های درست را در پیش گیرند فرزندان آنها می توانند در خود تغییرات مثبت ایجاد نمایند و برای جامعه مفید گردند. نهاد خانواده در مجموعه نهادهای جامعه از نظر اندازه کوچکترین واحد ولی از نظر اثربخشی والاترین و عظیم ترین نهاد اجتماعی است، اساس پیشرفت تحصیلی فرزندان از خانواده آغاز می شود.

پیشینه تحقیق:

مطالعات بسیاری در زمینه نقش والدین بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان انجام گردید که در ذیل به برخی از آن ها اشاره میگردد:

پودر سال ۱۳۹۲ در پایان نامه کارشناسی ارشد خو به بررسی رابطه دلبستگی به والدین و جو روانی، اجتماعی کلاس با پیشرفت تحصیلی با نقش واسطه گری خودکارآمد تحصیلی پرداخت. در پژوهش آنان شرکت کنندگان شامل ۳۵۰ نفر از دانش آموزان دبیرستان های شهرستان پلدختر بودند که بر اساس روش نمونه گیری خوشه ای مرحله ای انتخاب شدند. نتایج رگرسیون چندگانه حاکی از آن بود که دلبستگی به مادر، بعد رقابت و بعد تکلیف توانستند پیشرفت تحصیلی را به صورت مثبت و معنا دار پیش بینی کنند. از دیگر نتایج به دست آمده در این تحقیق پیش بینی مثبت و معنا دار خود کارآمدی تحصیلی توسط دلبستگی به والدین، بعد رقابت و بعد تکلیف بود.

زارع در سال ۱۳۹۵ به بررسی رابطه میزان حضور والدین در مدرسه با پیشرفت تحصیلی و استقلال طلبی دانش آموزان متوسط اول ناحیه ۴ شیراز پرداخت. روش تحقیق آنان توصیفی و از نوع همبستگی بود و جامعه آماری آن شامل کلیه دانش آموزان مقطع اول متوسط ناحیه ۴ شهر شیراز تشکیل می داد. بین ابعاد حضور والدین در مدرسه با استقلال طلبی دانش آموزان رابطه معنی داری وجود دارد و همچنین بین ابعاد حضور والدین در مدرسه و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان رابطه معنی داری نیز وجود دارد. درستکار و همکاران در سال ۱۳۹۱ به بررسی رابطه بین سبک های اسناد و ادراک دانش آموزان از شیوه های فرزندپروری والدین با پیشرفت تحصیلی آنها پرداختند.

همانطور که از مطالعات پیشین نیز قابل استناد است، والدین بر پیشرفت تحصیلی فرزندان خود نقش به سزایی خواهند داشت، لذا پیشنهاد می شود ه اولیا همواره از این مساله مهم با آموزش و آگاهی از طرف مدارس و مسؤلین آگاه شوند و همانند یک حامی و پشتیبان مهم برای فرزندان خود با مشارکت های رسمی و غیر رسمی، حمایت عاطفی، درک رفتارهای آنان، انتظارات به جا، هدایت تحصیلی صحیح، وظایفی که بر دوش آنانهاست را انجام دهند.

عوامل مؤثر در پیشرفت دانش آموزان:

۱-ارتباط والدین با مدرسه:

رفت و آمد والدین با کادر آموزشی می تواند تأثیر چشمگیری بر انگیزش و وضعیت تحصیلی دانش آموزان داشته باشد. همکاری والدین با اولیای مدرسه می تواند به ایجاد رابطه مطلوب خانه و مدرسه کمک کند. بدین ترتیب می توان به افزایش شایستگی ها و کاهش مشکلات کمک کرد. قابل ذکر است اولیا در ارتباط با مدرسه نباید نگاهی انتقادی و شکایت آمیز به عملکرد عوامل مدرسه داشته باشند، بلکه لازم است نگرش «اقدام مشارکتی» را برای رفع کاستی ها در خود پرورش دهند.

۲-مشارکت والدین در انجام تکالیف:

همکاری والدین در انجام تکالیف تحصیلی می‌تواند به شکل‌گیری رابطه‌ای مطلوب بین والدین و فرزند کمک کند. همچنین فرزند احساس مورد توجه والدین قرار گرفتن و مهم تلقی شدن را در خود پرورش می‌دهد. مشارکت والدین در انجام تکالیف (متناسب با سطح تحصیلات اولیا) می‌تواند در آموزش مجدد، تمرین و تحکیم آموخته‌های مدرسه نقش داشته باشد.

۳- آرزوی تحصیلی والدین:

لازم است اولیا آرزوی تحصیلی بالایی برای فرزندان خود در نظر بگیرند (مثلاً تحصیلات دانشگاهی به جای فقط کسب دیپلم) و فرزندان خود را از این آرزوهای تحصیلی مطلع سازند. همچنین، آن‌ها را تشویق کنند و به آن‌ها اطمینان دهند، در صورت به کارگیری تلاش لازم بدان دست خواهند یافت.

۴- استفاده از تشویق کلامی:

توصیه می‌شود، اولیا به منظور ترغیب فرزندان خود به فعالیت‌های تحصیلی، از تشویق‌های کلامی همچون تحسین کردن و ارائه بازخورد مثبت در مورد تکالیفی که به خوبی انجام شده‌اند، استفاده کنند.

۵- استفاده نکردن از تشویق‌های مادی و قابل انتظار:

یکی از اهداف مهم آموزشی، شکل‌دهی انگیزه درونی برای یادگیری است. دانش‌آموزان دارای انگیزه درونی، به صورت خودجوش برنامه‌ریزی‌های تحصیلی خود را اجرا می‌کنند و از یادگیری لذت می‌برند. ارائه پاداش‌های مادی (همچون پول، دوچرخه، تبلت، موتورسیکلت و مانند این‌ها) و قابل انتظار (اگر معدل ۱۹ بیاوری، برایت دوچرخه می‌خرم) سبب کاهش انگیزه درونی دانش‌آموزان می‌شود. بدین معنی که فقط تا زمان حضور این وعده‌ها، دانش‌آموز به فعالیت‌های تحصیلی می‌پردازد. در صورتی که هدف، پرورش دادن شاگردی است که از یادگیری لذت ببرد و همواره در طول زندگی به دنبال کسب مهارت‌ها و گسترش آن‌ها باشد. اولیا در ارتباط با مدرسه نباید نگاهی انتقادی و شکایت‌آمیز به عملکرد عوامل مدرسه داشته باشند، بلکه لازم است نگرش «اقدام مشارکتی» را برای رفع کاستی‌ها در خود پرورش دهند.

۶- از وضعیت تحصیلی فرزندان در درس‌ها آگاه باشید:

لازم است که اولیا بدانند، فرزندشان در چه درسی عملکرد بهتری دارد و چه موضوعی برای او دشوارتر است. اما نکته قابل توجه این است که والدین هرگز نباید به فرزند خود تلقین‌های نادرست ارائه کنند (برای مثال: رضا در ریاضی ضعیف است). این موجب می‌شود که خودپنداره تحصیلی دانش‌آموز بدین شکل صورت گیرد که هر قدر تلاش کند، نمی‌تواند در درس‌های مورد نظر (در مثال ذکر شده، درس ریاضی) به موفقیت برسد. اطلاع اولیا از وضعیت دانش‌آموز در ماده‌های درسی متفاوت باید به منظور برنامه‌ریزی برای کسب شایستگی در درس‌ها صورت گیرد، نه اینکه سبب برچسب‌زنی و اشتباهات دیگر شود.

۷- به فرزند خود مشاوره دهید:

غالباً لازم است که والدین در مورد روش‌های صحیح مطالعه و آزمون‌دادن، تکنیک‌هایی را به فرزندان خود آموزش دهند. یادداشت‌برداری، توضیح دادن برای فرد دیگر، حل کردن نمونه سؤال، نظارت بر توجه، و حفظ آرامش به هنگام آزمون از جمله این موارد هستند. خانواده نقشی بی‌بدیل در پیشرفت تحصیلی فرزندان دارد. اکثر قریب به اتفاق پژوهش‌ها از خانواده به‌عنوان عاملی بسیار مهم در وضعیت تحصیلی فرزندان یاد کرده‌اند.

۸- کمک والدین در شکل دادن عادت به مطالعه فرزند:

به فرزند خود کمک کنید، به مطالعه کردن عادت کند. یکی از مهم‌ترین عامل‌های ایجاد عادت به مطالعه، مکانی است که مطالعه در آن صورت می‌گیرد. تا حد امکان، دانش‌آموز همواره در یک مکان مخصوص به مطالعه بپردازد. تعویض مکرر مکان مطالعه می‌تواند سبب کاهش عادت به مطالعه و تمرکز شود. راهکارهای ذکر شده بخش کوچکی از اقداماتی هستند که والدین می‌توانند برای افزایش انگیزه

تحصیلی و کمک به پیشرفت تحصیلی فرزندان خود انجام دهند. روش‌ها و نکات بسیار دیگری نیز وجود دارند که به منظور رعایت اختصار از ذکر آن‌ها خودداری می‌شود. اما آنچه مهم می‌نماید، تشویق والدین به افزایش آگاهی و بینش خود در زمینه راهکارهای صحیح کمک به پیشرفت تحصیلی فرزندان از طریق مطالعه منابع معتبر و مشورت با متخصصان مشاوره تحصیلی است. خانواده نقشی بی‌بدیل در پیشرفت تحصیلی فرزندان دارد. اکثر قریب به اتفاق پژوهش‌ها از خانواده به‌عنوان عاملی بسیار مهم در وضعیت تحصیلی فرزندان یاد کرده‌اند. اطلاع اولیا از وضعیت دانش‌آموز در ماده‌های درسی باید به منظور برنامه‌ریزی برای کسب شایستگی در درس‌ها صورت گیرد، نه اینکه سبب برچسب‌زنی و اشتباهات دیگر شود. انگیزه درونی به معنای اشتیاق درونی برای یادگیری است. ارائه پاداش‌های مادی و قابل انتظار سبب کاهش انگیزه درونی دانش‌آموزان می‌شود.

از عوامل زیادی در این خصوص می‌توان نام برد ولی مهم‌ترین عامل نگرش والدین به یادگیری و دانایی است. وقتی پدر و مادر در حرف و عمل به دانایی احترام بگذارند و وقتی یادگیری به معنای واقعی برای آنان ارزشمند باشد خود به خود رفتارهای آنان در مواجهه با مسایل فکری و تحصیلی فرزندان شان بسیار متفاوت خواهد بود. پدر و مادری که به زور می‌خواهند در فرزند خود انگیزه تحصیلی ایجاد کنند در واقع نه لذت یادگیری را چشیده‌اند و نه عطش یادگیری را درک کرده‌اند. چگونه امکان پذیر است که پدر و مادری نگرش مثبت واقعی به یادگیری نداشته باشند و بعد بخواهند که فرزندشان به بالاترین حد پیشرفت درسی برسد البته استثناهایی ممکن است وجود داشته باشد ولی این موارد عمومی نیست. به طور حتم بزرگترین و خطرناک‌ترین وظیفه والدین به خصوص در شرایط فعلی آن است که با اصلاح نگرش و رفتارهای خود درباره یادگیری و دانایی به خود و فرزندان و در یک کلام به ارتقای سطح فکری و فرهنگی کل خانواده کمک نمایند. البته این کار راحتی نیست و مهم‌ترین مانع عادات و رویه‌های معمول جامعه است اما پدر و مادری که واقعا و به صورت منطقی به سعادت خود فرزندان و خانواده می‌اندیشند باید گام‌های تدریجی را در این راه بردارند. عطش یادگیری و حضور دانایی در محیط خانه کلید خوشبختی خانواده است. اطمینان داریم که والدین ایرانی دیر یا زود به این واقعیت مهم خواهند رسید. یادگیری فقط نیاز دانش‌آموزان نیست بلکه نیاز همه انسان‌ها در همه زمان‌هاست. عطش یادگیری بسیاری از خالهای زندگی را پر می‌کند. احترام به دانایی تفسیر زندگی و ارزش‌های فردی و اجتماعی را تغییر می‌دهد. ارتقای سطح فکری والدین فضای خانه و خانواده را دلنشین و منطقی‌تر می‌سازد.

نتیجه‌گیری:

خانواده‌های ایرانی نقش خود را درباره کمک به پیشرفت تحصیلی فرزندان در دو نکته خلاصه می‌کنند:

۱- تهیه و تدارک امکانات ۲- همراهی با فرزندشان در درس خواندن

آن‌چه در این میان نادیده گرفته می‌شود نقش سطح فکری والدین در محیط خانه است. فرزندان شما بیش از تدارک امکانات و کنترل تحصیلی به والدینی نیاز دارند که با ارتقای دانایی‌ها و یادگیری‌های خود به ارتقای سطح فکری خانواده کمک کنند. تنها داشتن فرزند باهوش و تیزهوش و واداشتن او به درس خواندن از هر طریق ممکن مهم نیست. چنین فرزندى در محیطی بهتر رشد می‌کند که مستعد و بالنده باشد. پدر و مادری که برای یادگیری فرزندان شان هر سختی و زحمتی را به جان می‌خرند ولی برای یادگیری خودشان تلاشی نمی‌کنند در واقع به فرزندشان لطمه می‌زنند. باور کنید که شوق یادگیری و استعداد تحصیلی بسیاری از دانش‌آموزان به دلیل عدم وجود محیط مساعد فرهنگی در خانواده شکوفا نمی‌شود و یا به حداکثر شکوفایی نمی‌رسد. عکس بسیاری از والدینی که ادعا دارند برای پیشرفت تحصیلی فرزندشان همه نوع امکانات مورد نیاز را فراهم آورده‌اند به اصطلاح چیزی کم نگذاشته‌اند در ارتقای سطح فرهنگ خانواده بسیار سهل‌انگارند. بزرگترین کاستی و قصوری که می‌تواند متوجه والدین یک دانش‌آموز باهوش باشد آن نیست که برای او کامپیوتر نخرند و یا سایر خواسته‌هایش را نتوانند اجابت کنند بلکه این است که با سهل‌انگاری‌ها و ناشی‌گری‌های خود سطح فکر خانواده را پایین آورند. پژوهش‌های بسیاری نشان داده‌اند که آنچه والدین در تعامل خود با کودکان در خانه انجام می‌دهند عامل اصلی تعیین‌کننده توانایی‌های کلامی و پیشرفت درسی است نه سطح درآمد والدین یا میزان تحصیلات یا سایر خصوصیت‌های مربوط به پایگاه اجتماعی آنان. والدینی می‌توانند بهترین و موثرترین سطح تعامل را با فرزندان داشته باشند که از سطح فکری - و نه فقط سطح تحصیلات - بالاتری برخوردار باشند. بنابراین نقش پدر و مادر در افت و یا ارتقای سطح فکری و فرهنگی خانواده بسیار مهم است.

منابع:

میلانی، شهلا، ۱۴۰۲، بررسی تاثیر والدین بر پیشرفت تحصیلی و یادگیری دانش آموزان، نهمین همایش ملی مطالعات و تحقیقات نوین در حوزه علوم تربیتی، روانشناسی و مشاوره ایران، تهران

جان مارشال، ریو (۱۳۹۵). انگیزش و هیجان. ترجمه یحیی سیدمحمدی. انتشارات ویرایش. تهران.

Kurt, U. & Tas, Y. (2018). The relationships between parental involvement, students' basic psychological needs and students' engagement in science. *Journal of Education in Science, Environment and Health (JESEH)*, 4(2), 183-192 DOI:10.21891/jeseh.436730